

Lausunto Hallituksen esityksestä Eduskunnalle elintarvikelaiksi sekä eräiden lakien muuttamiseksi
TRE:4715/06.10.01/2018

Lisätietoja päätöksestä

Johdon assistentti Katri Naulo, puh. 040 801 6003,
etunimi.sukunimi@tampere.fi

Valmistelijan yhteystiedot

ympäristöterveyspäällikkö Merja Bojang, puh. 050 521 5184,
etunimi.sukunimi@tampere.fi

Perustelut

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt 21.6.2018 kirjeellään Tampereen kaupungilta lausuntoa hallituksen esityksestä Eduskunnalle elintarvikelaiksi sekä eräiden lakien muuttamiseksi. Lausuntopyynnön diaarinro: MMM025:00/2016.

Lausunnot

Pydytettynä lausuntona Hallituksen esityksestä Eduskunnalle elintarvikelaiksi sekä eräiden lakien muuttamiseksi Tampereen kaupunki lausuu esitettyihin kysymyksiin sekä vapaaseen lausuntoon seuraavaa;

Yleisesti ottaen elintarvikelain muutos on tarpeellinen ja sisältää useita päivittäisessä valvontatoiminnassa odotettuja valvontakeinoja kuten esimerkiksi valvonnan painopisteen siirtymisen elintarvikehuoneistoista elintarviketuotantoon, mikä mahdollistaa kotitalouksien ja virtuaalihuoneistojen tarkoituksenmukaisen valvonnan hallinnollisine pakkotoimenpiteineen.

Lausuntopyynnössä nimetään vain elintarvikelain muutos, mutta samalla valmistellaan olennaisia muutoksia myös terveydensuojelulakiin. Tämä olisi ollut tarpeen huomioida myös otsikoinnissa.

Elintarvikelain ja terveydensuojelulain muutosten yhdistäminen maakuntauudistukseen sen sijaan tuo epävarmuutta niin muutosten aikatauluun kuin toteutumiseenkin ja siksi lainsäädäntöjen muutokset tulisi eriyttää maakuntavalmistelusta ja toteuttaa mahdollisimman pian.

1. Mitä mieltä olet valvontamaksujen kehittämisestä ehdotetulla tavalla?

Esitys vuosimaksusta on hyvä ja maksullisuuden yhdistäminen terveydensuojelun maksullisuuden kanssa samaan yhteyteen helpottaa muutosten läpivientä.

Esitysmuistiossa maksullisuutta ja nykyistä taksakäytäntöä sekä niiden vaikutusta ympäristöterveyden budjettiin on arvioitu ja kuvattu useissa eri kohdissa, lopputuloksen jäädessä ristiriitaiseksi ja vaikeasti hahmotettavaksi. Muistiossa todetaan että taannoisen

maksullisuuden käyttöönoton ympäristöterveydessä odotettiin (STM) kattavan noin 60 % menoista, mikä ei toteutunut. Muistiossa esitettyjen nykyisten arvioiden mukaan maksutuotot kattavat ympäristöterveyden menoista noin 5 - 10 % (s.11) ja toisen tiedon mukaan 10 - 15 % (s 33). Lisäksi esitetään tulojen osalta toteumia elintarvikevalvonta 12 - 14 % ja terveydensuojelu noin 5 - 10 %. Muistiossa esitetään että maksutaksan muutokset kattaisivat toteutuessaan 50 % elintarvikevalvonnan kokonaismenoista ja terveydensuojelun tulojen odotetaan nousevan kolmin kertaisiksi siten että 75 % terveydensuojelun suunnitelmallisen valvonnan menoista katetaan. Hämmäntävää on se että miksi elintarvikevalvonnan ja terveydensuojelun tuloarvio on esitetty eritavalla ja epäselvää on minkä osuuden on arvioitu terveydensuojelun resursseista ja kuluista kohdentuvan suunnitelmalliseen valvontaan. Kuitenkin muistiossa esitetään myöskin että tulojen lisääntymisen myötä mahdollistuisi toiminnan tehostaminen ja puuttuvien lisäresurssien hankinta, jotta valvontaa voitaisiin toteuttaa nykyistä kattavammin sekä mahdollistaa toimijoiden nykyistä tehokkaampi neuvonta ja ohjaus. Esitysmuistiossa mm. s. 33 esitetty väite, että kunnat eivät aina laskuttaisi kunnallisia toimijoita, vaikuttaa virheelliseltä tiedolta. Ympäristöterveysyksiköt ovat pääsääntöisesti yhteistoiminta-alueita ja kuntatoimijat ovat laskutuksen piirissä aivan vastaavasti kuin kaikki muutkin toimijat.

Perustelumuistiossa esitetään että suunnitelmallisen valvonnan vuosittaisen valvontamaksun määrä vastaisi likimain valvonnasta aiheutuneita kustannuksia, mutta maksun ei edellytettäisi vastaavan täsmällisesti vain kyseisen kohteen tarkastamisesta aiheutuneita kustannuksia niin kuin nykyisin. Valvonnalla katettaisiin myös sellaisia valvontatoimenpiteitä, joiden kustannusten tarkka määrittäminen ja kohdentaminen yksittäiselle valvontakohteelle olisi vaikeaa tai mahdotonta. Tällaisia valvontatoimenpiteitä olisivat esimerkiksi yleinen kohdetyyppiä koskeva ohjaus- ja neuvonta tai asiantuntijatyö.

Valtakunnallisesti yhtenevät vuosimaksut ovat kannatettavia ja lisäävät toimijoiden tasa-arvoa. Nykyisellään valvontamaksuissa on huomattavia eroja eri valvontayksiköiden välillä.

Elintarvikelain 68§ ja terveydensuojelulain 50 § mukaan valvontamaksu perittäisiin kalenterivuoden lopussa ja jos ilmoitus käsitellään tai hyväksymistä koskeva päätös tehdään kalenterivuoden keskellä tai toimintaa harjoitetaan kalenterivuotta lyhyemmän ajan, kyseiseltä vuodelta perittävä valvontamaksu suhteutetaan toiminnan kestoon päivinä koko vuodesta. Vuosilaskutuksen periminen vuoden lopussa tuo huomattavia ongelmia niin budjetin hallinnan kannalta (kulut jakautuvat koko vuodelle), laskutuksen käytännön toteuttamisen kannalta (henkilöresurssitarpeet kohdentuvat lyhyeen ajankohtaan ja samalla laskujen lukumäärä kasvaa moninkertaiseksi), talousarvion ja tilinpäätöksen virheet laskuteknisistä syistä (entistä suurempi osa tuloja siirtyy seuraavalle vuodelle) ja lisäksi toiminnan lopettaneiden toimijoiden laskutus ei ole yleensä

enää mahdollinen yritystoiminnan loputtua (valvontatuloja jää saamatta). Vuosimaksujen laskeminen toiminta päivä periaatteella tuo mukanaan tulkintaongelmia ja vie huomattavasti aikaa laskutuksen resursseista. Vuosilaskutuksessa tulisi olla karkea jako, jossa laskutettaisiin joko koko kalenterivuodelta (toiminta yli 6 kk) tai puolelta vuodelta (toiminta 6 kk tai alle). Lisäksi taksassa tulisi huomioida ne toimijat, jotka ovat jättäneet ilmoituksen tekemättä, sillä osa toiminnan harjoittajista tekee ilmoituksen vasta kun viranomaisella on asiasta huomauttanut. Toiminnan harjoittajalla on saattanut olla yritystoimintaa jo huomattavan kauan ennen (pyydetyn/vaaditun) ilmoituksen jättämistä, joten vuosimaksujen määräytyminen, takautuvan maksun määrääminen ja sanktiot tulisi olla selkeästi määritettyjä valtakunnallisesti. Esitämme siten että vuosimaksujen määräytymisessä käytettäisiin karkeaa jakoa (koko vuosimaksu yli 6 kk toimineilta ja puolet vuosimaksusta 6 kk tai sen alle toimineilta) ja että laskutus voidaan aloittaa vuoden alussa ja uusia/lopettaneita toimijoita voitaisiin laskuttaa ko. tapahtuman ajankohtaan. Vuosimaksujen palautus vuoden lopussa helpottuisi samalla huomattavasti, kun palautus kohdentuisi vain niille, jotka ovat maksaneet koko vuoden vuosimaksun, mutta toimineet vain 6 kk tai alle. Yhteneväisyyden kannalta olisi parasta että elintarvike- ja terveydensuojelun vuosilaskutus toteutettaisiin vastaavasti kuin tupakkalain mukainen laskutus. Esitetty vuosilaskutus ei parantaisi tulojen ennakoitavuutta.

Maakunnan ympäristöterveysviranomaisella tulisi olla vastaavat valtuudet kuin nykyisin kohtuullistaa tai suurentaa (-50 % / + 50 %) maksuja tapauskohtaisesti.

Maksujen osalta perustelumuihistiossa todetaan, että maakunnalla ei ole verotusoikeutta ja vuosimaksuun perustuvaa valvontamaksua voidaan pitää veroluonteisena maksuna. Epäselväksi jää että riittääkö uusi elintarvikelaki laillistamaan vuosimaksukäytännön. Muistiosta ei selkeästi käy ilmi se minne maksut ohjautuisivat; valtiolle, maakuntaan vai ympäristöterveyteen. Kokemuksesta on todettu, että ympäristöterveysyksikköön suoraan kohdentuvat maksutuotot motivoivat tarkastustoiminnassa ja mahdollistavat henkilöresurssien lisäämisen ja tehokkaamman toiminnan ohjauksen sekä kehittämisen ja suunnitelmallisuuden valvontatoiminnassa. Maksutuotot tulisi edellyttää ohjattavaksi suoraan ympäristöterveysyksikköön.

Elintarvikelaki

Esityksen perimmäisenä tavoitteena on vähentää edelleen lainsäädännöstä elintarvikealan toimijoille ja valvontaviranomaisille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa vaarantamatta kuitenkaan elintarviketurvallisuutta. Muistiosta esitetään että voimassa olevaan elintarvikkeita ja niiden valvontaa koskevaan säätelyyn ei tulisi merkittäviä toiminnallisia muutoksia. Esityksen tavoitteena on lisätä tasapainoa elintarviketurvallisuuden varmistamisen ja elintarvikealan

toimintaedellytysten turvaamisen kesken. Virallisen valvonnan kehittämisesä keskeistä on valvonnan vaikuttavuuden ja tehokkuuden kehittäminen. Tulkitsemme tämän siten että nykyisen kaltaista riskinarviointiin perustuvaan valvontatoimintaa suunnitelmallisine tarkastustiheyksineen ei vähennettäisi.

Lakimuutosten yhteydessä maakunnalliselle ympäristöterveydelle esitetään uusia tehtäviä edellä mainitun painotetun neuvonta ja ohjausvelvoitteen lisäksi mm. ensisaapumisvalvonnan, teurastamojen yhteydessä olevien elintarvikehuoneistojen hyväksynnän ja valvonnan sekä toimijan luotettavuuden selvittämisen tehtävät.

68 § Maakunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta perittävä vuosittainen valvontamaksu. Alkutuotannon valvonta, lukuun ottamatta itujen hyväksytyä alkutuotantopaikkaa, on jätetty kokonaan pois valvontamaksun piiristä. Alkutuotannon valvonta tulisi huomioida taksassa, vähintään suunnitelmallisen valvonnan muissa maksuissa, mikäli vuosittaista valvontamaksua ei haluta toiminnalle määrätä. Elintarvikelain 69 § tulisi sisältää mahdollisuuden laskuttaa myös muusta suunnitelmalliseen valvontaan kuuluvasta toiminnasta siltä osin, mikä ei kuulu vuosilaskutuksen piiriin. Suunnitelmallisen valvonnan muualla huomioimattomat tarkastukset, näytteenotto ja tutkimuskustannukset tulisi sisällyttää taksaan, nyt siinä mainitaan vain ei-suunnitelmallisen valvonnan tarkastukset, näytteenotto ja tutkimukset. (69§ 2) *muusta kuin maakunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvästä tarkastuksesta, näytteenotosta ja näytteen tutkimisesta*). Elintarvikelain 69 § muihin maksuihin tulisi myös huomioida todistukset (esim. vientitodistukset) ja asiakirjamaksut.

Muiston s 31 sanotaan, että *"Edellä kuvattujen valvontakäyntimaksujen lisäksi kunnissa on tähän asti myös peritty valvontakohteiden ilmoitus- ja käsittelymaksuja rekisteröidyiltä elintarvikehuoneistoilta noin 120 € ja laitoksilta eli hyväksytyiltä elintarvikehuoneistoilta käytetyn työajan mukaan, noin 60 € tunnilta. Tällaisia ilmoitus- ja käsittelymaksuja ei enää perittäisi siirryttäessä vuosittaisiin valvontamaksuihin."* Taksassa ilmoitus- ja käsittelymaksut kuitenkin ovat (69§ 1)). Ilmoitus- ja käsittelymaksujen periminen on edelleen tarpeen ja taksaan tulisi lisätä myös toimijanvaihdosilmoitukset, joiden käsittelyyn kuluu vastaava työaika.

Elintarvikelaki; liite *"Valvontamaksun suuruus määritelty kaavalla ko. riskiluokan laskennalliset valvontatunnit x 200 €. Jos valvontakohteen valvontatulot on toistuvasti oivallinen (A), vuosimaksua alennetaan 10 % joka toinen vuosi."* Edellä mainittua valvontamaksun alennus kohtaa tulee avata; mikä on toistuvasti, peritäänkö joka toinen vuosi 100 % ja joka toinen vuosi 90 % vai tippuuko vuosimaksu johonkin tiettyyn minimiin esim. 50 % vai voiko sen perintä mahdollisesti lakata kokonaan?

Terveydensuojelulaki

Vuosimaksulla katettaisiin suunnitelmallisen valvonnan lisäksi myös esimerkiksi terveydensuojeluviranomaisen tuki kuntien sisäilmatyöryhmissä, joissa terveydensuojeluviranomaisen edustaja toimii sekä asiantuntijana että viranomaistehtävissä. Tältä osin ehdotus on erittäin kannatettava, sisäilmatyöryhmissä toimiminen on aikaa vievää ja sen kattaminen vuosimaksuilla on kohtuullista. Vuosimaksujen perusteena olisi toiminnasta aiheutuvan terveydellisen riskin aiheuttama valvontatarve sekä toiminnan laajuus ja luonne. Valvontamaksutaulukossa tämä periaate ei mielestämme toteudu.

Laajan toiminnan kohteiden ja suurten talousvettä toimittavien laitosten esitetyt vuosimaksut ovat kohtuulliset. Talousvettä toimittavien laitosten ja uima-allaskohteiden valvontamaksut kattavat nykyiselläänkin muutakin kuin tarkastukset, esimerkiksi näytetulosten käsittelyn ja kirjaamisen. Koulujen ja oppilaitosten valvonta ja sisäilmaongelmat työllistävät hyvinkin paljon.

Useiden pienimuotoisten toimijoiden vuosimaksuksi esitetään 100 - 200 euroa. Tampereella kauneudenhoitoalan tarkastustiheyttä on riskinarvioinnin perusteella osittain harvennettu viiden vuoden välein tehtäväksi. Näiden kohteiden vuosikustannukset nousisivat moninkertaisiksi, kun kiinteät vuosimaksut eivät enää mahdollistaisi kohdekohtaiseen riskinarviointiin perustuvaa valvontaa. Ohjauksen ja neuvonnan antaminen ja sen tarve on tällä alalla erittäin vähäinen, yhteydenottoja ei tule käytännössä lainkaan toimijoilta ja asiakkailtakin hyvin harvoin. Tarkastuksen yhteydessä annetaan myös neuvontaa. Kauneudenhoitopalvelua voidaan tarjota hyvin pienimuotoisesti, osana kampaamotoimintaa, esimerkiksi tekemällä ripsien pidennyksiä. Vuosimaksussa pitäisi voida huomioida toiminnan laajuus, kuten perusteluissa on esitetty, mutta mikä ei taulukon perusteella toteutuisi. Sinällään vuosimaksussa olisi se etu, että se kattaisi myös sen ajankäytön, mikä kuuluu valvonnan piiriin kuuluvien kohteiden etsimiseen. Kauneudenhoitoalan toimijat tekevät ilmoituksen toiminnan aloittamisesta äärimmäisen harvoin.

Vuositaksataulukkoon tulisi saada toiminnan laajuuden mukaisesti lisää porrastuksia mm. oppilaitoksiin, sosiaalialan yksiköihin ja kokoontumistiloihin.

Tampereen ympäristöterveyden osalta laskennalliset vaikutukset elintarvikelain ja terveydensuojelulain taksojen muutoksesta esitettyyn vuositaksaan olisivat seuraavat:

Tampereen ympäristöterveysyksikön suunnitelmallisen valvonnan taksa perustuu 80 € tuntitaksaan (henkilötyötunnin kokonaiskustannukset).

Elintarvikelaki;

Vuonna 2017 valvonnan maksutuotot kattoivat noin 27 % elintarvikevalvonnan kustannuksista. Esitetty vuosilaskutus

lisäisi tuloja noin 30 %, jolloin maksutulot kattaisivat 35 % elintarvikevalvonnan kustannuksista. Näin ollen esityksessä esitettyä noin 50 % kustannusten kattavuutta ei saavutettaisi lähellekään. (Tampereen elintarvikevalvonnan tulot v 2017 olivat 382 646 € ja esitetty vuosilaskutus toisi maksimissaan 495 500 €, jolloin elintarvikevalvonnan tulot nousisivat noin 30 %.)

Tampereen ympäristöterveyden nykyiseen taksaan verrattuna eri riskiluokkien vuosimaksujen korotuksissa ei noudateta havaittavissa olevaa logiikkaa tai tasapuolisuutta. Esimerkiksi riskiluokka 4 vuosikustannukset nousisivat 12 % ja riskiluokka 5 vuosikustannukset nousisivat 37 %.

Pienten elintarvikealan toimijoiden vuosikustannukset nousisivat suhteessa enemmän kuin suurten toimijoiden vuosikustannukset, riskinarvioinnin ja todellisen resurssitarpeen perusteella suhteen pitäisi olla päinvastainen. Suurten laitosten (riskiluokka 7 ja siitä eteenpäin) vuosimaksujen tulisi olla huomattavasti suurempia.

Terveydensuojelulaki;

Vuonna 2017 Tampereen terveydensuojelun valvontamaksutulot kattoivat noin 14 % kustannuksista. Esitetty vuosilaskutus lisäisi tuloja noin kolminkertaisiksi, jolloin maksutulot kattaisivat 36 % koko terveydensuojelun kustannuksista. Terveydensuojelun tulot v 2017 olivat 125 772 € ja esitetty vuosilaskutus toisi noin 335 000 €.

Suunnitelmallisen valvonnan osuutta terveydensuojelulain mukaisesta toiminnasta voidaan arvioida karkeasti lähinnä tietojärjestelmään kirjatun työajan ja laskutuksen perusteella. Tampereen ympäristöterveyden työajanseurannan mukaan terveydensuojelun suunnitelmalliseen valvontaan kohdentuu vain noin 15 % resursseista. Tampereella asumisterveyden ja sisäilman tehtävät vievät suurimman yksittäisen osuuden resursseista, noin 40 %, ja näihin tehtäviin kohdentuvasta resurssista tulee huolehtia.

Koko ympäristöterveydenhuollon kustannuksista, eläinlääkintähuolto mukaan lukien, vuosimaksut (mukaan lukien tupakka- ja nikotiinilainsäädännön mukainen vuosilaskutus) kattaisivat noin 30 %, kun vuonna 2017 maksutulot kattoivat noin 22 % koko ympäristöterveysyksikön kustannuksista.

Esitetty vuosilaskutus ei toisi perustelumuiotiossa arvioituja maksutuottoja ympäristöterveyden toimintaan.

Laskutuksen laskujen kpl määrät lisääntyvät yli kaksinkertaiseksi. Nyt elintarvike- ja terveydensuojeluvallan laskuja on noin 1900 kpl ja vuosilaskutuksen piiriin taas kuuluisi yhteensä noin 4500 toimijaa, eli pelkän vuosilaskutuksen tapahtuminen määrä olisi yli kaksinkertainen nykyisiin laskutusmääriin verrattuna.

2. Mitä mieltä olet mahdollisuudesta ottaa huomioon toimijan luotettavuus, kun elintarvikevalvontaa suunnitellaan ja toteutetaan?

Mahdollisuus ottaa huomioon toimijan luotettavuus on sinällään kannatettava ja hyvä muutos, mutta käytännön toteutuksen ja selvitystoiminnan laajuuden tai rutiininomaisuuden osalta velvoitteet ja selvityksen toteuttava taho tulee yksilöidä selkeästi. Esitysmuistiosta ja lakiluonnoksesta ei selviä tarkoittaako vaatimus luotettavuudesta myös vaatimusta luotettavuuden selvityksestä. Laki harmaan talouden selvitysyksiköstä 6 § ei avaa selvityksen pyytäjää tai toteuttajaa.

Perustelumuistiossa esitetään Elintarvikelakiluonnoksen 7§ Elintarvike ja kontaktimateriaalialan toimijan luotettavuus 3) kohdan perusteluissa kuvataan sopimattomaksi *"esimerkiksi toiminta, joka on osoittanut merkittävää välinpitämättömyyttä elintarviketurvallisuuden varmistamista ja kuluttajien turvallisuutta kohtaan. Myös aiempi vilpillinen menettely liiketoiminnassa voitaisiin ottaa huomioon arvioitaessa toimijan luotettavuutta. Myös toimijan toistuvat konkurssit voitaisiin ottaa huomioon arvioitaessa toimijan luotettavuutta erityisesti, jos niissä ovat jääneet julkisoikeudelliset velvoitteet hoitamatta. Elintarvikealan toimijan luotettavuutta arvioitaessa tulisi kiinnittää huomiota laiminlyönnin toistuvuuteen ja euromääräiseen suuruuteen, mikäli tämä on mitattavissa."* Luotettavuuden arviointi ja sen seuraukset tulee yksilöidä selkeästi sekä selkeyttää vastuu selvityksen tekemisestä.

3. Mitä mieltä olet lihantarkastuksen kehittämisestä ehdotetulla tavalla; mikä on mielestäsi paras viranomaistaho huolehtimaan lihantarkastuksesta teurastamoissa ja leikkaamoissa?

Lakimuutoksessa esitettäisiin että Ruokavirasto hyväksyy teurastamot, riistan käsittelylaitokset ja niiden yhteydessä olevat leikkaamot sekä huolehtii elintarvikevalvonnasta näissä. Muiden teurastamon yhteydessä olevien hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen kuten lihavalmistelaitosten ja raakalihavalmistelaitosten hyväksymisestä ja näissä elintarvikehuoneistoissa tapahtuvasta elintarvikevalvonnasta vastaisivat maakunnat. Lakimuutos yhdenmukaistaisi elintarvikelaitosten valvontaa, kun toteuttajana on kaikissa vastaavissa tuotantotiloissa sama taho, mutta teurastamojen ja leikkaamojen synergiaetu menetettäisiin. Em. kaltaisilla yhdistelmälaitoksilla on usein huomattavasti yhteistä henkilökuntaa, yhteiset tukitoiminnat ja laatujärjestelmä.

Lihantarkastuksen toteuttava vastuutaho tulisi olla selkeästi määritelty esim. että Ruokavirasto vastaa *ante mortem* - tarkastuksesta alkutuotantopaikalla ja se voisi tarvittaessa valtuuttaa kunnan/maakunnan tai muun kuin Ruokaviraston palveluksessa olevan eläinlääkärin tekemään *ante mortem* - tarkastuksen alkutuotantopaikalla.

Pienteurastamoiden osalta hyväksyntä ja valvonta olisi tarkoituksenmukaisinta kohdentaa suoraan kunnalle/ maakunnalle. Vastaava järjestelmä on nykyisellään erillisellä sopimuksella mahdollista.

4. Mitä mieltä olet toisesta EU-jäsenvaltiosta tulevien eläinperäisten elintarvikkeiden ensisaapumisvalvonnan kehittämistä ehdotetulla tavalla?

Ensisaapumisvalvontaa esitetään sisällytettäväksi muun elintarvikevalvonnan yhteyteen, ilman että siitä voisi periä esim. erillistä valvontamaksua tai että valvonta korottaisi vuosimaksua. Ensisaapumisvalvonnan viemä työaika kuntatasolla on ollut huomattavasti Eviran arviota suurempi, nykyisellään valvonnan korvauksia on rajattu Eviran ensisaapumisvalvonnan arvioon perustuvaksi eikä todellisia työtunteja ole pystynyt laskuttamaan. Ensisaapumisvalvonnan toiminnan aloittamisilmoitus ja kuukausi-ilmoitusjärjestelmä tulisi säilyttää (ilmoitusmenettely jatkossa kunnalle/maakunnalle) ja valvontaan kohdentuva työaika tulisi saada maksatuksen piiriin, joko siten että se huomioitaisiin ko. toiminnon vuosilaskutuksessa tai erillisenä suunnitelmallisen valvonnan suoriteperusteisena maksuna. Riskinarvioinnin perusteella ensisaapumisvalvontaa kohdennettaisiin ensisijaisesti korkean riskin elintarvikkeisiin ja erityisvakuustuotteisiin, joiden osalta toimijan (ilmoitus)velvoitteet tulee säilyttää.

5. Mitä mieltä olet hallinnollisten pakkokeinojen kehittämistä ehdotetulla tavalla?

Internetsivustojen sulkemismahdollisuus Ruokaviraston toimesta on tarpeellinen ja hyvä uudistus.

Markkinoinnin kieltämisen ja oikaisemisen siirtyminen maakuntaan on myöskin hyvä uudistus, mutta pykälässä tulisi huomioida yli maakunnalliset toimijat, joiden osalta tulisi olla vastaava määrittely kuin § 61 koskien 52 - 56 §:ssä tarkoitettuja pakkotoimenpiteitä. Ruokaviraston tulisi päättää yhtä maakuntaa laajempaa aluetta koskevissa markkinoinnin kielloissa ja oikaisuissa.

Elintarvikelakiluonnoksessa ei ole lainkaan mainittu delegointimahdollisuuksia viranhaltijoille.

Viranhaltijalle tulisi mahdollistaa kiireelliset toimet nykyisen elintarvikelain 63 § mukaisesti.

6. Jos oikeusministeriö arvioi rangaistusluonteisen hallinnollisen seuraamusmaksun (hallinnollinen sakko) mahdolliseksi, pitäisikö sellainen ottaa käyttöön elintarvikevalvonnassa?

Ensisijaisen tärkeää on varmistaa, ettei hallinnollinen sakko lopeta asian muita hallinnollisten pakkokeinojen jatkokäsittelyjä tai

rikosoikeudellisia käsittelyjä. (Tuomitseminen kahteen kertaan samasta asiasta.)

Hallinnollisen sakon käytön mahdollisuus voisi terästää kohti nopeampia korjausratkaisuja valvontatoiminnassa esiin tulleissa toiminnan puutteissa. Taloudellisen sanktion uhka ohjaa toimijaa kohti toivottua lopputulosta. Uhkasakkomenettely on hidas ja vaivalloinen, joten hallinnollinen sakko toimisi sen rinnalla nopeana sanktiomahdollisuutena.

Hallinnollinen sakko tulisi ottaa käyttöön sekä elintarvike että terveydensuojelun osa-alueilla.

7. Lausunnot muista aiheista

Elintarvikelakiluonnos 1 § Lain tarkoitus

Lain tarkoituksesta on pudotettu pois sekä jäljitettävyyden varmistaminen että korkealaatuisen elintarvikevalvonnan turvaaminen. Nämä tulisi säilyttää julki lausuttuina lain tavoitteina.

Perustelumuiustiossa 1§ 2 mom kohdalle on kirjattu *”Myös toimijan käytössä olevat yksityiset elintarviketurvallisuuden hallintajärjestelmät (Food Safety Management Systems FSMS) ja niiden auditointi kolmannen osapuolen toimesta voivat vaikuttaa elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnasta aiheutuvaan riskiin.”*

Kolmannen osapuolen toimesta tehtyjen auditointien ei edellytetä vastaavan sisällöltään lainsäädännön vaatimusten arviointia tai viranomaisvalvontaa, eikä vaikutus ole välttämättä riskiä pienentävä. Kolmannen osapuolen auditointitulokset eivät ole julkisia tai läpinäkyviä, eivätkä auditointien johdosta annetut korjausehdotukset sido toimijaa mihinkään, eikä puutteista seuraa määräyksiä, hallinnollisia pakkokeinoja tai rikosoikeudellisia seuraamuksia. Automaattinen valvonnan vähentäminen sertifioitujen laatujärjestelmien tai auditointien johdosta aiheuttaa myös epätasa-arvoisen kilpailutilanteen koska isoilla toimijoilla on paremmat edellytykset hankkia sertifiointeja ja auditointeja kuin pienillä toimijoilla.

Nykyisen elintarvikelain 10 - 11 § ja 16 - 17§

Lainsäädännön tulisi edelleenkin sisältää mm. elintarvikehuoneistoa ja alkutuotantopaikkaa, elintarvikkeiden käsittelyä, säilytystä, kuljetusta sekä toimijan vastuuta koskevat yksilöidymät vaatimukset.

Elintarvikelakiluonnos 14 § Jäljitettävyyys

”Elintarvikkeiden, elintarviketuotantoon käytettävien eläinten ja elintarvikekontaktimateriaalien mukana on oltava elintarvikemääräyksissä edellytetyt asiakirjat.”

Muotoilu on epäselvä – suurimmasta osasta elintarvikkeita ei ole "elintarvikemääräyksissä" edellytetty asiakirjoja. Selkeämpi määrittely olisi, että "on oltava jäljitettävissä" tai "on oltava saatavilla edellytetyt tiedot".

Jäljitettävyysasetuksen 3 artikla ei puhu asiakirjoista vaan tiedoista: "Elintarvikkeen toimittaja voi valita sen, missä muodossa tiedot asetetaan saataville, kunhan 1 kohdassa edellytetyt tiedot ovat selkeästi ja yksiselitteisesti sen elintarvikealan toimijan saatavilla ja löydettävissä, jolle elintarvike toimitetaan." Tietyntyyppisiä asiakirjoja vaaditaan lähinnä eläinperäisten elintarvikkeiden kaupassa ja kuljetuksessa.

Elintarvikelakiluonnos 15 § Omavalvonta

1 mom. *Elintarvikealan toimijalla on oltava järjestelmä, jonka avulla toimija hallitsee elintarviketoimintaansa liittyvät terveysvaarat ja varmistaa, että elintarvike, alkutuotantopaikka ja elintarvikehuoneisto sekä elintarviketoiminta täyttävät niille elintarvikemääräyksissä asetetut vaatimukset;*

Kirjallinen/digitaalinen omavalvontasuunnitelma tulisi olla perusvaatimuksena, määrittelemätön järjestelmä hankaloittaa niin valvontaa kuin toiminnan harjoittajan terveysvaarojen hallintaa. HACCP järjestelmän toteuttaminen, esittäminen ja arviointi edellyttää todentamista joka on riittävässä määrin saavutettavissa vain visuaalisesti havaittavalla ja hahmotettavissa olevalla järjestelmällä eli kirjallisella tai digitaalisella omavalvontajärjestelmällä.

Perustelumunistio koskien alkutuotantoa *"Voimassa olevan lain mukaan alkutuotantopaikoilla on pidettävä omavalvonnan toteuttamisesta kirjaa. Muiden elintarvikealan toimijoiden tulee laatia omavalvontasuunnitelma ja pidettävä kirjaa sen toteuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan, että elintarvikealan toimijoilla tulee olla järjestelmä, jonka avulla toiminnan vaatimustenmukaisuus varmistetaan ja vältetään toimintaan liittyvät terveysvaarat. Erillistä kirjallista omavalvontasuunnitelmaa ei enää vaadittaisi. Vaatimukset ovat huomattavasta väljemmät verrattuna aiempiin vaatimuksiin. Alkutuotannon omavalvontakirjanpidosta esitetään luovuttavaksi kokonaan. Uudistus olisi omiaan vähentämään varsinkin pienten toimijoiden hallinnollista taakkaa ja kustannuksia."*

Alkutuotannon omavalvontaa ei pysty valvomaan, ellei toimija ole pitänyt niistä kirjaa esim. maidon lämpötilat, maidon laatuvaatimukset (solu- ja bakteerimäärät), rehujen jäljitettävyys ja talousveden laatuvaatimukset. Alkutuotannon omavalvonnan kuvauksesta voisi luopua, mutta kirjanpitovelvollisuus on tarpeen säilyttää valvonnassa.

Elintarvikelakiluonnos 24 § Maakunnan tehtävät

"Ehdotuksessa ei oteta kantaa siihen, miten valvontatehtävät maakunnassa järjestetään, toisin sanoen hoitaako elintarvikelaissa"

säädetyjä tehtäviä maakunnassa monijäseninen toimielin vai viranhaltija.”

Viranomaistehtävien ja hallinnollisten pakkokeinojen delegoinnit tulisi huomioida ja mahdollistaa vastaavasti kuin nykyisessä elintarvikelaissa.

Elintarvikelakiluonnos 73 § Valvontamaksua koskeva oikaisuvaatimus

Edellä 68 §:ssä tarkoitettuun maakunnan perimään vuosittaiseen valvontamaksuun saa vaatia oikaisua maakunnalta. Oikaisuvaatimus on esitettävä maksun määräämistä koskevassa asiassa kolmen vuoden kuluessa maksun määräämistä seuraavan kalenterivuoden alusta, kuitenkin viimeistään 60 päivän kuluttua päätöksen tiedoksisaannista.

Aikarajat vaikuttavat virheellisiltä; oikaisuvaatimus maksun osalta tulee esittää kolmen vuoden kuluessa seuraavan kalenterivuoden alusta, mutta kuitenkin viimeistään 60 päivän (eli 2 kuukauden) kuluttua valvontamaksu päätöksen tiedoksisaannista. Eli käytännössä oikaisuvaatimus tulee esittää 60 päivän kuluessa valvontamaksupäätöksen tiedoksisaannista?

Tiedoksi

Maa- ja metsätalousministeriö/kirjaamo, lausuntopalvelMerja Bojang, Satu Virtaranta, Hanna Lundström, Tuula Sillanpää, Sari Laukkanen

Allekirjoitus

Apulaispormestari Aleks Jäntti

Muutoksenhakukielto

§

Muutoksenhakukielto

Oikaisuvaatimusta tai kunnallisvalitusta ei saa tehdä päätöksestä, joka koskee:

- vain valmistelua tai täytäntöönpanoa (KuntaL 136 §)
- virka- tai työehtosopimuksen tulkintaa tai soveltamista ja viranhaltija on jäsenenä viranhalti-jayhdistyksessä, jolla on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa (KVhl 50 § 2 mom.)
- etuusto-oikeuden käyttämättä jättämistä (EtuostoL 22 §)